

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Формування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із
затримкою психічного розвитку засобами Lego-технологій

Виконала: здобувач освіти групи СОМ(д)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Сита Ірина Сергіївна
Науковий керівник: Клочкова Ю. В.
Рецензент: Олефір О. І.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя

2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 98 с., 11 табл., 6 рис., 60 джерел, 12 додатків.

Об'єкт дослідження: пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Мета роботи: теоретичне та експериментальне дослідження особливостей формування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами Lego-технологій.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, класифікація, групування, порівняння, наукова абстракція, педагогічне спостереження, бесіда.

Формування пізнавальної діяльності у дітей із затримкою психічного розвитку старшого дошкільного віку є ключовим етапом підготовки до навчання та адаптації у соціальному середовищі. Lego-технології є інноваційним та ефективним засобом для розвитку когнітивних процесів завдяки поєднанню ігрової діяльності, практичної взаємодії та творчого підходу. Використовуючи конструювання, діти розвивають логічне мислення, просторову уяву, моторні навички та здатність розв'язувати завдання у нестандартний спосіб, що є важливим для подолання бар'єрів у їхньому розвитку. Окрім когнітивного аспекту, Lego-технології сприяють формуванню соціальних і комунікативних навичок. Також така діяльність підтримує їх емоційний розвиток. Таким чином, використання Lego-технологій не лише стимулює пізнавальну діяльність, але й комплексно впливає на гармонійний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку.

ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАТРИМКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ, СТАРШІЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ, КОНСТРУЮВАННЯ, КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК, СОЦІАЛІЗАЦІЯ, ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку освіти питання вдосконалення методів і засобів корекційної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку є одним із найбільш актуальних. Зважаючи на те, що дошкільний вік є критичним періодом для розвитку пізнавальної діяльності, формування таких її компонентів, як увага, пам'ять, мислення та уява, є надзвичайно важливим для підготовки дитини до навчання в школі. Особливості пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку потребують застосування інноваційних ігрових методик, які поєднують корекційний, навчальний і розвивальний вплив, серед яких Lego-технології займають особливе місце.

Lego-технології як інструмент освітнього впливу вирізняються своєю універсальністю та ефективністю у стимулюванні когнітивного розвитку. Вони забезпечують можливість активного залучення дітей до процесу навчання через гру, створення конструкцій і виконання завдань, які сприяють розвитку просторового мислення, координації, логіки та креативності. Особливо важливою є здатність Lego-діяльності інтегрувати корекційні цілі з ігровою мотивацією, що створює умови для підвищення пізнавальної активності дітей із затримкою психічного розвитку, які часто стикаються з труднощами у звичайних освітніх умовах.

Крім того, Lego-технології сприяють розвитку соціально-комунікативних навичок. Робота в парі чи групі допомагає дітям навчитися співпрацювати, ділитися своїми ідеями, домовлятися і взаємодіяти в процесі спільного конструювання. Для дітей із затримкою психічного розвитку, які нерідко мають труднощі в соціальній адаптації, такі навички є особливо важливими. Саме через гру вони здатні оволодіти важливими для життя в суспільстві моделями поведінки та вчитися будувати стосунки з однолітками.

Отже, вивчення ефективності застосування Lego-технологій для

формування пізнавальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку має важливе теоретичне та практичне значення.

Огляд літератури. Особливості пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку досліджували такі українські вчені, як С. Гвоздецька, В. Городиська, Х. Гриневич, С. Дудіцька, Т. Звонаренко, Т. Ілляшенко, В. Костенко, О. Мамічева, Л. Олтаржевська, І. Омельченко, Т. Пономаренко, Л. Прохоренко. Значення Lego-технологій, можливості їх використання в освітньо-виховному просторі закладів дошкільної освіти досліджували С. Бадер, І. Бесага, Т. Богдан, І. Борбенчук, О. Волков, Н. Волощенко, Ю. Грицкова, Ю. Демченко, В. Іванова, Л. Клевака, А. Клименко, О. Коваленко, Ю. Коробко, А. Лапін, В. Любива, А. Міхєєва, Є. Панченко, Л. Петришин, Н. Пришляк, В. Сухар, А. Телятник, К. Тичина, І. Тростяна, О. Улич, Д. Флотська, С. Чупахіна, О. Шаран. При цьому, сьогодні вченими не повною мірою досліджено можливості використання Lego-технологій у формуванні пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Об'єкт дослідження – пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження – процес формування пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку старшого дошкільного віку засобами Lego-технологій

Мета роботи полягає у теоретичному та експериментальному дослідженні особливостей формування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами Lego-технологій.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно вирішити наступні завдання:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури розглянути теоретичні засади формування пізнавальної діяльності дітей старшого

дошкільного віку із затримкою психічного розвитку засобами Lego-технологій.

2. Обґрунтувати методику та провести дослідження стану пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

3. Розробити та апробувати корекційно-розвиткову програму покращення пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку з використанням Lego-технологій.

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань було використано комплекс методів дослідження: теоретичні методи (аналіз психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження, узагальнення та систематизація вітчизняного педагогічного досвіду, класифікація, групування, порівняння, наукова абстракція); емпіричні методи (педагогічне спостереження, бесіда, творчі завдання, Lego-ігри, аналіз результатів діяльності дітей старшого дошкільного віку); статистичні методи (кількісна та якісна обробка результатів дослідження за допомогою програми Excel, графічна та таблична інтерпретація отриманих даних).

Апробація дослідження. В рамках дослідницької роботи автором були написані та опубліковані тези на тему: «Значення використання Lego-технологій у формуванні пізнавальної діяльності старших дошкільників із затримкою психічного розвитку».

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують шість підрозділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Основна частина роботи викладена на 98 сторінках, містить 6 рисунків, 11 таблиць, 60 використаних джерел літератури.

ВИСНОВОК

Підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. Пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку має низку специфічних особливостей. Такі діти зазвичай демонструють знижений рівень пізнавальної активності та повільніше засвоюють нові знання. Вони відчують труднощі з концентруванням уваги, утриманням інформації в пам'яті, а також з формуванням узагальнень та логічних висновків. Уявлення та абстрактне мислення у них розвиваються повільніше, ніж у їх однолітків. Це ускладнює розуміння складних концепцій та процесів, а також виконання завдань, які потребують аналізу та синтезу інформації. Окрім цього, емоційно-вольова сфера дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку часто не є достатньо розвиненою, що впливає на мотивацію до пізнавальної діяльності. В свою чергу, Lego-технологія є ефективним засобом формування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Її ключовою перевагою є інтерактивний, ігровий характер, який стимулює інтерес до навчання та активізує пізнавальні процеси. Конструювання з Lego сприяє розвитку дрібної моторики, координації рухів і сенсорного сприйняття, що позитивно впливає на загальний когнітивний розвиток дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Під час складання моделей у дітей активізуються процеси уваги, пам'яті, мислення й уяви, що допомагає поступово подолати затримку в їх розвитку. Використання яскравих деталей і завдань, які викликають емоційний відгук, робить навчання цікавим і доступним. Застосування Lego-технології також сприяє формуванню навичок комунікації та співпраці. Виконуючи завдання в групі, діти старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку вчаться спілкуватися, ділитися ідеями, домовлятися і розв'язувати проблеми разом. Крім того, Lego-технології допомагають розвивати вміння планувати діяльність, послідовно

виконувати завдання та аналізувати отриманий результат, що є важливими складовими пізнавальної діяльності.

2. В роботі запропонована методика визначення стану пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку (діагностичні вправи «Чого не стало?», «Підбери фігуру до предмета» та «Вивчення сприйняття форми»), яка спрямована на комплексний аналіз когнітивних особливостей, таких як увага, пам'ять, мислення, сенсорне сприйняття, навички конструювання та рухова координація. Основною її метою є створення умов для подальшого розвитку цих дітей із використанням сучасних підходів, зокрема Lego-технологій. У дослідженні взяли участь 15 дітей Центру комплексної реабілітації дітей Хортицької національної академії. Результати проведеного дослідження свідчать, що переважна більшість дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку демонструють низький рівень розвитку пізнавальної активності. Ці діти стикалися з труднощами у виконанні завдань, що потребували уваги, пам'яті, аналізу та співвіднесення, а також мали значні проблеми із розумінням інструкцій і потребували різних видів допомоги. Лише частина дітей досягла середнього рівня, проявляючи здатність виконувати завдання із частковою допомогою експериментатора. Високий рівень розвитку пізнавальної активності продемонстрували поодинокі учасники, що вказує на різноспрямованість когнітивних особливостей цієї групи. Отримані дані підкреслюють необхідність систематичної корекційної роботи, спрямованої на розвиток когнітивних умінь, уваги та здатності до аналізу. Інтеграція інноваційних підходів, зокрема Lego-технологій, у реабілітаційний процес може стати ефективним інструментом для стимулювання пізнавальної активності дітей, адаптуючи завдання відповідно до їхніх індивідуальних можливостей і потреб.

3. Використання Lego-технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку демонструє значний потенціал для покращення їхньої пізнавальної діяльності, соціалізації та

емоційно-вольового розвитку. Інтерактивне середовище, яке створюється під час занять, сприяє розвитку таких ключових навичок, як дрібна моторика, логічне мислення, увага, пам'ять і творчі здібності. Інтеграція Lego в освітній процес також забезпечує ігрову мотивацію, індивідуальний підхід і можливості для колективної взаємодії, що позитивно впливає на соціальні та комунікативні вміння дітей. Розроблена програма доводить свою практичну значущість через орієнтацію на поступове ускладнення завдань, інтеграцію різних методів роботи та дотримання дидактичних принципів. Завдяки цьому діти отримують не лише необхідні знання та вміння, а й емоційне задоволення від процесу навчання, що закладає основу для їхньої подальшої успішної адаптації до шкільного середовища. Результати дослідження показали, що розроблена програма з використанням Lego-технологій є ефективною у формуванні пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. За час реалізації програми було досягнуто суттєвих позитивних змін: частка дітей із низьким рівнем розвитку когнітивних навичок знизилась майже вдвічі, водночас значно зросла кількість дітей із середнім і високим рівнями розвитку. Вправи, що включали інтеграцію ігрових, навчальних і творчих компонентів, сприяли покращенню пам'яті, мислення, уваги та розвитку моторних навичок, а також формуванню просторових уявлень. Програма також позитивно вплинула на емоційну стійкість і соціальну адаптацію дітей. Завдяки груповій взаємодії та командним завданням діти розвивали комунікативні вміння, вчилися співпрацювати та підтримувати одне одного. Творчі вправи сприяли розвитку уяви та самостійності, створюючи умови для реалізації індивідуального потенціалу кожної дитини. Таким чином, програма довела свою практичну значущість і може бути рекомендована для широкого застосування у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.